Autor Guste Santini
Nedjelja, 22 Travanj 2018 09:15

Čitatelji ovih stranica svjedoče moje zalaganje potrebu kako bi porezni sustav trebao naglašeno intervenirati u korist izvozno orijentiranog gospodarstva. Da je tome tako dovoljno je pogledati odjeljak pod nazivom: Harač u kojem uporno ukazujem na nužnost smanjenja izravnih i odnosu na neizravne poreze. Potpredsjednica Vlade i ministrica gospodarstva kao porezni stručnjak jasno se je odredila na crti prijedloga za koje se decenijama zalažem. Nadam se da će se ova važna misao glede poreznog sustava i porezne politike gospođe Dalić dugo zadržati u Vladi kako bi se, konačno, počelo o porezima i oporezivanju govoriti temeljem teorije, posebno makroekonomske, i politike primjerene u svijetu rastuće globalizacije.

Moja knjiga iz 1995. godine pokazala je kako je moguće voditi intervencionističku politiku poreznim sustavom i poreznom politikom. Taj je rad naglašeno bio intervencionistički orijentiran jer je tada to bilo ne samo moguće već i poželjno. Na žalost, ta je priča ostala samo priča, osim ponekih ustrajnih pojedinaca, uglavnom marginalna, usprkos činjenici da sam upravo u tom radu prvi puta javno objavioÂ moju podjelu poreza po kriteriju vremena. Općenito porezni stručnjaci, čiji interes nije područje makroekonomije, suglasno trendovima u svijetu nepotrebno zanemaruju odnos izravnih i neizravnih poreza. Moja knjiga iz 2017. godine pokazuje kako je pitanjima odnosa izravnih i neizravnih poreza nužno posvetiti najveću moguću pažnju. Gospođa Dalić pokazuje, istina vrlo kompleksno, upravo tu priču kada je riječ reformi poreznog sustava i porezne politike. Vjerojatno bi gospođa Dalić podržala povrat porezne stope PDV-a u turizmu na standardnu poreznu stopu (PDV i turizmu ima značaj prirodne rente). Ovo tim više jer je porezna reforma smanjila poreznu presiju u turizmu putem smanjenja izravnih poreza. Pridodali se tome preispitivanje trošarinskih poreza stvorila bi se mogućnost za dodatno smanjenje porezne presije izravnih poreza i tako dinamizirale izvozno orijentirane investicije.

Upravo se priprema znanstveni skup: „Kako poreznim sustavom i poreznom politikom podržati uvođenje eura“ na kojem će se razmatrati potreba dogradnje poreznog sustava u funkciji uvođenja eura. Radovi koji će se preliminarno objaviti na ovim stranicama bit će tiskani u posebnom broju časopisa Ekonomija/Economics jer se ove godine obilježava četvrt stoljeća kako sam ga pokrenuo. Što više posebno će se raspravljati u kojem će se pravcu, bar vektorski, mijenjati porezni sustavi pojedinih zemalja. Bi to neuobičajeni skup jer će mu pored poreznih stručnjaka svjedočiti ugledni makroekonomisti i politekonomi.

Kad je već rasprava o smanjenju izravnih poreza s čime se slažem, želio bih ponovno otvoriti pitanje svrsishodnosti prireza poreza na dohodak. Ukratko, prirez kao osnovicu uzima poreznu obvezu poreza na dohodak koja se ponovno oporezuje. Otuda naziv prirez. Najprije se razrezuje, pa se potom još jednom prirezuje. Porezi su prilično „krvava“ aktivnost svake vlasti koju trpi porezni obveznik.

Prirez nije ništa drugo do li boravišna renta koju naplaćuju gradovi i općine svojim građanima. Ovaj porez možemo, mirne duše, nazvati haračem jer stanovnik grada ili općine može raditi na području druge jedinice lokalne uprave i samouprave, ali prirez je porezni prihod jedinice u kojoj živi. Narodski rečeno živim u Zaprešiću i radim u Zagrebu plaćam prirez Zaprešiću koji smanjuje moju plaću, s jedne strane, a, s druge strane, smanjuje konkurentnost zagrebačkog gospodarstva. Tako Zaprešić kao satelit grada Zagreba ubire harač svojim građanima.

Pri tome valja imati u vidu da porezi od dohotka ionako pripadaju lokalnoj i regionalnoj upravi i samoupravi, pa je teško danas naći opravdanje za prirez. Osim toga, lokalna uprava i samouprava mora preuzeti odgovornost za učinkovitost upotrebe resursa na području svoga djelovanja što znači da postojanje prireza nema baš nikakvog ekonomskog opravdanja. Osim toga značajniji korisnici prireza su gradovi koji se nalaze u prstenu grada Zagreba, pa je umjesno pitanje da li je prirez pravedan prema ostalim jedinicama lokalne uprave i samouprave.

Ovo nikako ne znači da prihvaćam postojeću raspodjelu poreznih prihoda između centralne vlasti i lokalne uprave i samouprave. O tome sam više puta pisao što zainteresirani čitatelj može naći, pored ostalih izvora, na ovim stranicama. Smatram i smatrao sam da je nužno povećati, i to značajno, udio koji bi pripao lokalnoj upravi i samoupravi. Međutim, to nikako ne znači da treba prihvatiti harač kao što je to prirez. Lokalna uprava i samouprava mora dinamizirati razvoj na svom području i tako kreirati svoju poreznu osnovicu. Inače ćemo imati velik broj jedinica koje će živjeti od subvencija. Ovo ne znači da nije potrebno osigurati potrebna sredstva manje razvijeni jedinicama lokalne uprave i samouprave kako bi se osigurao dogovoreni standard javnih dobara hrvatskim građanima. Ali osiguranje danas ne znači osiguranje uvijek. Upravo je cilj da se onima koji imaju najmanje pomogne u smislu: nemojmo im davati ribu već ih naučimo loviti. U protivnom će se dodatno povećavati jaz između razvijenih i manje razvijenih što uvijek stvara socijalne tenzije i otvara raspravu tko koga hrani. Gospođa Dalić je u pravu kada kaže: „Neki dijelovi zemlje profilirali su se kao vrlo poželjna destinacija za poduzetnike, a u nekima je puno problema.“ Pametnom dosta.

Prema tome budimo hrabri i ukinimo prirez poreza na dohodak kako bi se pokazalo u kojoj mjeri jedinica lokalne uprave i samouprave samostalno osigurava potrebna javna dobra svojim građanima. Spavaonica niti može niti smije biti u povlaštenom položaju općenito a poreznom posebno.